

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญานับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคม โดยถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐบังคับใช้ในสังคมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลและสร้างความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมภายในกรอบของกฎหมายซึ่งจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความเท่าเทียมกันและในการบังคับใช้กฎหมายต้องไม่เลือกปฏิบัติว่าบุคคลผู้นั้นจะอยู่ในฐานะเช่นไร ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็ต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเสมอภาคและมีประสิทธิภาพด้วย ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งต้องใช้กระบวนการค้นหาความจริงในกระบวนการพิจารณาที่เหมาะสมด้วย ทั้งนี้ระบบการค้นหาความจริงแบ่งออกเป็น 2 ระบบคือระบบกล่าวหาซึ่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะเน้นความเท่าเทียมกันระหว่างคู่ความโดยศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและมีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีน้อยมากเนื่องจากเป็นหน้าที่ของโจทก์ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยและศาลก็จะพิจารณาพิพากษาคดีไปตามพยานหลักฐานนั้นส่วนระบบไต่สวนการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะมุ่งเน้นไปที่การค้นหาความจริงเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการที่ยืดหยุ่นกว่าระบบกล่าวหาและศาลมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงในคดีเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่จำเลย ซึ่งหากพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะการไต่สวนมูลฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลักในการค้นหาความจริง ซึ่งหลักเกณฑ์ในระบบกล่าวหานี้จำเลยจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และ โจทก์มีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย¹

นอกจากนี้ หลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย²ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ในหลายประการและการดำเนินกระบวนการยุติธรรมก็ต้องมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับที่รัฐธรรมนูญ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 162 (2)

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พ.ศ. 2550

กำหนดไว้ด้วย จากหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาความอาญาของไทยที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนั้น เกิดปัญหาเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องที่ยังไม่มีความสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้เท่าที่ควร โดยจำเลยซึ่งเป็นประชาชนคนหนึ่ง ในรัฐควรจะได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในความเป็นมนุษย์และยึดหลักแห่งความยุติธรรมและต้องเคารพในหลักนิติรัฐควบคู่ไปด้วย อีกทั้งยังต้องตระหนักถึงการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ศาสนา การศึกษา ที่ได้บัญญัติคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันการไต่สวนมูลฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลได้กลับกรองคดีที่เข้าสู่การพิจารณาน้อยเกินไปเพราะเห็นว่าการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลนั้นย่อมต้องได้มีการตรวจสอบมาแล้ว โดยเริ่มต้นตั้งแต่การสอบสวนที่ดำเนินการ โดยพนักงานสอบสวนและมีการตรวจสอบอีกครั้งโดยพนักงานอัยการก่อนที่จะมาฟ้องคดียังศาลเมื่อการไต่สวนมูลฟ้องเป็นการกลับกรองคดีก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลในทางปฏิบัติศาลจะใช้ดุลพินิจรับฟ้องคดีไว้พิจารณาในชั้นตอนเดียวโดยไม่ได้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนทำให้การคุ้มครองสิทธิของจำเลยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและเป็นเหตุให้มีคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมากรวมทั้งกรณีที่ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวทำให้จำเลยต้องถูกขังในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องด้วย

ดังเช่นข้อมูลจากสำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 9 รายงานสถิติคดีความมั่นคงในความรับผิดชอบของศาลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคดีที่ศาลรับมาพิจารณาทั้งสิ้น 190 คดีศาลยกฟ้อง 18 คดีและมีคดีค้าง 164 คดีซึ่งเป็นคดีค้างพิจารณาจำนวนมาก และอัตราการยกฟ้องคดีที่สูงมากขึ้นนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกับความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม และกับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีความมั่นคงที่ถูกคุมขังโดยไม่ได้รับการประกันตัว ซึ่งมีมากถึง 548 คน

ในส่วนสิทธิการมีทนายความก็ถือเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งในประเทศไทย ได้ให้การรับรองสิทธิของจำเลยไว้ ดังที่ได้บัญญัติในรัฐธรรมนูญและในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³ เพื่อให้จำเลยหรือผู้ต้องหาได้มีทนายความแก้ต่างหรือช่วยเหลือตั้งแต่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง อันถือเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ การแต่งตั้งทนายความเพื่อความแก้ต่างคดีนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนกฎหมายจึงให้สิทธิแก่จำเลยในการแต่งตั้งทนายความให้เข้ามาช่วย

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 162

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 176

ดำเนินคดีและให้คำแนะนำ รวมถึงดำเนินการอื่นๆ ที่เป็นการช่วยเหลือ⁵ ทางกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แม้จำเลยมีสิทธิตั้งทนายความเข้าชักค้ำพยานโจทก์ได้⁶ แต่จำเลยจะต้องจัดหาทนายความที่จะเข้ามาช่วยเหลือในคดีด้วยตนเอง โดยที่รัฐไม่ได้จัดหาทนายความให้ ดังนั้นจากการที่จำเลยต้องจัดหาทนายความเข้าว่าความแก่ต่างคดีเองนั้นหากว่าจำเลยไม่อาจหาทนายความได้ อาจเป็นเพราะปัญหาทางด้านเงินทุนของตนเองหรืออาจเป็นเพราะไม่รู้ขั้นตอนหรือไม่ทราบถึงสิทธิที่ตนมีในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นผลทำให้จำเลยต้องเสียเปรียบในการต่อสู้คดีตั้งแต่ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและเป็นเหตุให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีเท่าที่ควรนอกจากนั้นหากศาลสามารถนำเอาคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องในขณะที่จำเลยไม่มีทนายความคอยช่วยเหลือมารับฟังประกอบการพิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็จะเป็นผลเสียแก่จำเลยในคดีเพราะทุกขั้นตอนในการดำเนินคดีล้วนมีความสำคัญสามารถที่จะสร้างความเสียหายให้กับจำเลยที่ไม่รู้กฎหมายและไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับเสรีภาพของจำเลย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย ประวัติ ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรที่เป็นจำเลยกับการเข้าสู่กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา
4. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาของประเทศไทย

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165 วรรค 2

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การได้สวนมูลฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์หรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกันแล้วยังมีปัญหาบางประการที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นได้สวนมูลฟ้อง เพื่อให้มีความสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีและกฎหมายเกี่ยวกับการได้สวนมูลฟ้องในคดีอาญาเฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ทั้งในประเทศไทยและตามกฎหมายต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวกับการได้สวนมูลฟ้องของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา กฎหมาย เอกสารและบทความต่างๆ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต นำมารวบรวม วิเคราะห์ โดยอาศัยแนวคิดของนักนิติศาสตร์ นักวิชาการ ผลงานการวิจัย ตัวยกกฎหมาย พระราชบัญญัติ ระเบียบข้อบังคับ คำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลดังกล่าว มาพิจารณา ประกอบการศึกษาวิจัยนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความหมาย ประวัติ ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการได้สวนมูลฟ้องคดีอาญา
2. ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการได้สวนมูลฟ้องคดีอาญาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. ทราบถึงปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรที่เป็นจำเลยกับการเข้าสู่กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา

4. มีแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาของประเทศไทย